

«М.Х.ДУЛАТИ АТЫНДАҒЫ ТАРАЗ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕ АҚ

БЕКІТЕМІН

Стратегиялық даму және
интернационалдандыру
жөніндегі проректор

Ш.Есимова

« 12 » 2024 ж.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ ТУРАЛЫ 2024 ЖЫЛ ЕСЕБІ

ТАРАЗ, ҚАЗАҚСТАН

МАЗМҰН

1.	Кіріспе	3
2.	Экологиялық тұрақтылық	6
3.	Әлеуметтік тұрақтылық	7
4.	Білім және ғылым	8
5.	Басқару	10
6.	Негізгі өнімділік көрсеткіштері (KPI)	12
7.	Жобалар мен кейстер	12
8.	Келесі жылға жоспарлар	12

Бұл есеп университеттің 2024 жылға дейінгі тұрақтылық күш-жігерінің біріктірілген бейнесін береді және университеттің ішкі және сыртқы мүдделі тараптар алдында ашықтығы мен есептілігін арттыру құралы ретінде қызмет етеді.

1. КІРІСПЕ

«М.Х.Дулати атындағы Тараз университеті» ҰӘҚ (бұдан әрі – Дулати университеті) үздіксіз білім беру саласының әлеуметтік функциясын белсенді түрде атқарып, халықтың өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған әлеуметтік және қоғамдық жобаларды жүзеге асыруға бастамашылық етеді. Университет қызметі тұрақты даму, оның ішінде экологиялық жауапкершілік, әлеуметтік инклюзивтілік және экономикалық тиімділік қағидаттарына негізделген. Университет тұрақты даму идеяларын білім беру бағдарламаларына, ғылыми зерттеулерге және қоғамдық бастамаларға белсенді түрде біріктіреді, бұл студенттер, оқытушылар мен қызметкерлер арасында тұрақтылық мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді.

1998 жылы М.Х. атындағы Тараз мемлекеттік университеті. Дулати үш жоғары оқу орны: Жамбыл университеті (1996 жылдан), Жамбыл гидромелиорация-құрылыс институты (1962 жылдан) және Жамбыл жеңіл және тамақ өнеркәсібі технологиялық институты (1958 жылдан) негізінде құрылды.

2020 жылдың 16 маусымында Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті мен М.Х. Дулати» бірігу арқылы «М.Х. «Дулати».

2024 жылдың 20 қыркүйегінде «М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті» ҰӘҚ базасында қайта ұйымдастыру арқылы «М.Х.Дулати атындағы Тараз университеті» ҰӘҚ және «Қазақ ұлттық су шаруашылығы және ирригация университеті» НАО құрылды.

Дулати атындағы университет 2025 жылғы 21 қаңтардағы № KZ47LAA00036894 білім беру қызметіне лицензияға сәйкес университет жарғысына, ішкі еңбек ережелеріне және басқа да жергілікті ережелерге сәйкес Қазақстан Республикасының заңнамасын сақтай отырып, білім беру, ғылыми-зерттеу және білім беру қызметін жүзеге асыратын Қазақстандағы жетекші көпсалалы жоғары оқу орындарының бірі болып табылады.

2024 жылдың 19 наурызында «Тараз өңірлік университеті» ҰБҰ жаңа Даму бағдарламасы бекітілді. М.Х. Дулати» 2023-2029 жылдарға арналған, ол техникалық, педагогикалық, жаратылыстану, гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар саласындағы кең ауқымды білім беру бағдарламалары мен жобалары бар инновациялық академиялық, әлеуметтік және ғылыми-зерттеу қызметін жүзеге асыратын оқу орны ретінде университетті дамытудың стратегиялық мақсаты мен міндеттерін айқындайды. «жасыл университет» қағидаттарын ілгерілету, энергияны үнемдеу, цифрландыру және университеттік ортаны басқарудың тұрақты үлгілерін енгізу.

Бағдарлама Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 248 қаулысымен қабылданған Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасына (бұдан әрі – Тұжырымдама) негізделеді, ол дарынды мамандарды білім беру ұйымдарының (бұдан әрі – жоғары оқу орындарына жататындар) дербестігін қамтамасыз етуге бағытталған. ЖОО), сондай-ақ барлық мүдделі тараптардың қажеттіліктерін ескере отырып, алдыңғы қатарлы технологиялар мен болашақтың экономикасына негізделген заманауи білім беру бағдарламаларын пайдалана отырып, білім мен құзыреттілік деңгейін арттыру. Дулати атындағы университеттің даму бағдарламасы заманауи тенденцияларды ескереді. Білім беру бағдарламаларының мазмұны еңбек нарығының сұранысын ескере отырып жаңартылатын болады. Инновациялық білім беру бағдарламалары еңбек нарығы мен мүдделі тараптардың қажеттіліктерін болжау негізінде әзірленетін болады.

Тұрақты білім беру ортасын қалыптастыру шеңберінде университет тұрақты дамуға, климаттың өзгеруіне, жасыл инженерияға, ресурстарды басқаруға және экологиялық қауіпсіздікке бағытталған курстар мен модульдерді енгізеді.

Дулати университеті стратегиялық басымдықтар мен мақсаттарға және тұрақты дамуға әсер ететін бәсекелестік артықшылықтарды сәтті дамытады.

Университеттің әлеуеті айтарлықтай өсіп, жылдан жылға нығайып келеді, мұны халықаралық рейтингтік агенттіктердің нәтижелері дәлелдеп отыр. 2023 жылдан бастап

Дулати университеті алғаш рет жаһандық QS World University Rankings рейтингіне енді және тандалған 1500 университеттің ішінде 1200-1401 орынға ие болды. Жалпы алғанда, бағалау QS әдістемесі бойынша бағалауға жататын дүние жүзіндегі 16 мың университет арасында жүргізіледі. Нәтижелер 17,5 миллион зерттеу жұмысының талдауы мен 240 мыңнан астам мұғалім мен жұмыс берушінің сарапшылық қорытындыларына негізделген. QS Asia University Rankings 2024 рейтингінде Дулати университеті 601–650 (бұрынғы QS-EECA); QS Asia University Rankings 2024: Орталық Азияда 30-шы орынға ие болды. Ол сонымен қатар Times Higher Education (THE) World University Rankings 2024 жалпы рейтингіне «репортер» мәртебесімен енді. Университетте мамандарды даярлау сапасын растайтын маңызды көрсеткіш – ARES-2020 Еуропалық ғылыми-өндірістік палатасының жоғары халықаралық рейтингінде Дулати университеті А+ санаты бойынша Қазақстан Республикасының 95 ЖОО арасында сегізінші орынды иеленіп, соңғы бес жылда өз позициясын 25 тармаққа жақсартты. Рейтингте оқытудың жоғары сапасы, ғылыми-зерттеу қызметі және жұмыс берушілердің түлектерге деген сұранысы бағаланды. Дулати атындағы университет құрамында 1 колледж, 1 институт, 6 факультет және 47 кафедра (2021 ж. – 51 кафедра, 2022 – 52 кафедра), ғылыми кітапхана, 2 мұражай, 2 ғылыми-зерттеу институты, 10 ғылыми-зерттеу орталығы, «Фитохимия» ғылыми-білім өндірістік орталығы, «Инжинирингтік бейіндік зерттеу» ғылыми-зерттеу зертханасы бар. А.С.Ахметова. Дулати университетінде білім беру қызметі 182 білім беру бағдарламасы бойынша жүзеге асырылады. Оның ішінде 103 бағдарлама бакалавриат, 69 бағдарлама магистратура, 10 бағдарлама докторантураға арналған. Қосымша білім беру 2018–2024 жылдар кезеңінде белсенді дамуда; 5 мыңнан астам педагогикалық қызметкерлер мен қызметкерлерді қамтитын 70-тен астам бағыт бойынша 50-ден астам біліктілікті арттыру бағдарламасы және 12 бағыт бойынша кәсіби қайта даярлау бағдарламасы жүзеге асырылды. Осы кезеңде 83-тен астам ақылы курстар ұйымдастырылып, 2800-ден астам адам оқытылды. Сапаны қамтамасыз ету үшін біз NAAR және NAOKO агенттіктерінде ұлттық деңгейде институционалдық және мамандандырылған аккредиттеу процедурасын және халықаралық мамандандырылған аккредиттеуді сәтті аяқтадық. Университет бес жыл бойы Ұлттық NAOKO рейтингінің ТОП-10 қатарында. 2022 жылдың қорытындысы бойынша Дулати университеті Қазақстан Республикасындағы үздік көпсалалы университеттер арасында 6-орынға ие болды. Білім беру сапасын қамтамасыз ету тәуелсіз агенттігінің (NAOKO) педагогикалық университеттердің ұлттық рейтингісінің нәтижелері бойынша білім беру бағдарламалары жетекші орындарға ие; НААР институционалдық рейтингінде «Педагогика ғылымдары» бағыты бойынша Дулати университеті 3-орынды (бакалавриат), «5B012300 – Әлеуметтік психология және өзін-өзі тану» білім беру бағдарламасы бойынша 3-орынды иеленді. Қазақстандық инженерлік білім беру қауымдастығының KAZSEE Республикалық рейтингтік агенттігінің инновациялар мен академиялық жетістіктер бойынша ұлттық рейтингінде Дулати университеті елдегі ең жақсы көпсалалы ЖОО арасында ТОП-5-ке енді. KAZSEE-2020 институционалдық рейтингінде университет көпсалалы қазақстандық университеттер арасында 7 орынға ие болды. Түлектерді даярлау сапасы мен олардың еңбек нарығындағы сұранысы жұмысқа орналасудың жоғары көрсеткіштерімен анықталады. Жалпы, 2015-2024 жылдар аралығында орта есеппен бітірушілердің 70%-дан астамы жұмысқа орналастырылды. Білім беруді баршаға қолжетімді студенттердің стратегиялық міндеттерін орындауда университетте ауыл мектептерінен келген студенттердің саны басым. Университет қызметінің басым бағыты Әзербайжан, Түркия, Қытай, Моңғолия, Өзбекстан, Қырғызстан, Ресей, Корея, АҚШ, сондай-ақ Балтық және Еуропа елдері сияқты жақын және алыс шетелдерден шетелдік студенттерді университетке тарту болып табылады. Дулати университеті Люблин технологиялық университетімен (Польша), Алтай мемлекеттік университетімен (Ресей), Браганса политехникалық институтымен (Португалия), Щадринск мемлекеттік педагогикалық университетімен (Ресей) және И.М.Д.И. Менделеев (РКТУ). 2023 жылдан бастап РКТУ-мен «2+1+1» форматында екі дипломдық жоба іске қосылды, онда екі жыл Дулати

университетінде, бір жыл РТУ-да және бір жыл «Қазфосфатта» өтеді. Университеттен 7 студент РУКТУ-ға желілік білім беру бағдарламалары бойынша 3-курсқа оқуға жіберілді. Сондай-ақ, Тараз қаласындағы 10-11 сынып оқушылары үшін «Менделеев сыныптары» жобасы қолға алынды. Дулати атындағы Мәскеу университетінің профессорлық-оқытушылық құрамының біліктілігін арттыру, қайта даярлау, тағылымдамадан өту жоспары құрылды. Негізгі кәсіптік білім беру бағдарламалары мен бакалавриаттың оқу жоспарлары келесі оқыту бағыттары бойынша әзірленді: «Химиялық технология» бейіні: Бейорганикалық заттар технологиясы, «Химия» бейіні: Аналитикалық химия. 2024 жылдың қыркүйегінен бастап М.В. атындағы Ресей химиялық технологиялық университетінің филиалы. Тараз қаласындағы И.Менделеев. Университет Erasmus+ 3 халықаралық білім беру жобасын сәтті жүзеге асырды: 1) Бірінші жоба былғары өндірісі және былғары бұйымдарын жобалау бойынша жабдықталған және функционалды орталықтарды құруға бағытталған (екеуі Өзбекстанда және екеуі Қазақстанда). 2023 жылы жоба аясында Дулати университетінде Shoe Center білім беру орталығы ашылды. 2) HWSA жобасы – «Орталық Азиядағы су секторы үшін климаттың өзгеруіне төзімділікті арттыру және тұрақты дамуды, бейбітшілік пен қауіпсіздікті қолдау үшін адами әлеуетті дамыту». 3) TEX4FUTURE жобасы – «Өзбекстан мен Қазақстандағы болашақтың тоқыма өндірісі». Дулати университетінде 85 оқу және ғылыми зертханалар бар, олар заманауи жабдықтармен және лицензияланған бағдарламалық қамтамасыз етумен, соның ішінде Cisco желілік зертханасымен жабдықталған. Университет ұжымының оқу және ғылыми қызмет саласындағы инновациялық әлеуеті ұйымдастырушылық-кадрлық, материалдық-техникалық, ғылыми-әдістемелік және ғылыми-зерттеу әлеуетін қамтиды.

Өңірдің әлеуметтік-экономикалық мәселелерін шешу, тәжірибелік өнеркәсіптік өндірісті ұйымдастыру, студенттерді ғылыми-зерттеу және ғылыми-өндірістік қызметке белсенді тарту мақсатында университетте бірқатар ғылыми-зерттеу кафедралары құрылып, жұмыс істеуде.

Табиғатты тұрақты пайдалану, суды ұтымды тұтыну, баламалы энергия көздерін дамыту, өнеркәсіп қалдықтарын өндеуге бағытталған зерттеулерге ерекше назар аударылады, бұл тұрақты дамудың күн тәртібімен тікелей байланысты және еліміздің басымдықтарына сәйкес келеді. 2024 жылы университет ғалымдары А.А. Қабдушев пен М.С. Қалмаханова гранттық қаржыландыруды пайдалана отырып, Амангелді газ кен орнының проблемалық мәселелерін шешуге бағытталған «Цементтеу материалдары мен бұрғылау ерітінділерінің қасиеттерін зерттеу» зертханасын (QazaqGaz барлау және өндіру) және «ВҚ-да» суды тазарту және тазартуға арналған зертхана ашуды жоспарлап отыр. Жамбыл облысының аудандары.

Ғылыми қызмет саласында инновациялық құрылым бар: Құрылыс материалдары өндірісі ҒЗИ, Азық-түлік өнімдері ҒЗИ, «Наноинженерлік зерттеу әдістері» инженерлік бейінді ғылыми-зерттеу зертханасы. А.С. Ахметова, «Тұрақты дамудың экологиялық проблемалары» ғылыми-зерттеу орталығы, «Дулатоведжда және өлке тарихы» ғылыми-зерттеу орталығы, «Бауыржантану» ғылыми-зерттеу орталығы, «Сенімділік» ғылыми-зерттеу орталығы, «Өлкетану және ғылыми-химиялық және ғылыми-зерттеу орталығы» ғылыми-зерттеу орталығы, «Талас-Шу фольклоры мен халық әдебиеті» ғылыми-зерттеу орталығы, «Тұлпар» ғылыми-зерттеу орталығы, «Алгоритм» ғылыми-зерттеу орталығы, «Шығармашылық» ғылыми-зерттеу орталығы, «Фотохимия» ғылыми-зерттеу орталығы. Университетте сонымен қатар келесі кәсіби ғылыми бірлестіктердің бөлімшелері орналасқан: Қазақстан Республикасы Ұлттық тау-кен ғылымдары академиясының филиалы; Қазақстан Республикасы Ұлттық инженерлік академиясының филиалы; «Қазақ өмір қауіпсіздігі академиясы» АҚ өкілдігі. Университеттің ғылыми-зерттеу әлеуеті облыс пен еліміздің қоғам мен экономиканың түрлі ғылыми мәселелерін шешуде ғалымдар мен мамандардың қол жеткізген ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелерімен бағаланады.

Ғалымдардың инновациялық жобаларын жүзеге асыруға отандық және шетелдік инвесторларды тарту мақсатында университет жыл сайын Жамбыл облысы әкімдігінің

кәсіпкерлік және индустриалды-инновациялық даму басқармасының Инвесторларға қызмет көрсету, жобаларды басқару және цифрландыру орталығына өндірістік қалдықтарды кәдеге жарату, баламалы энергия көздерін қалпына келтіру жүйелерін белсендіру және т.б. саласындағы өңірлік мәселелерді шешуге бағытталған жобаларды ұсынады. 2024 жылы 40-тан астам жоба болды. Бұл бастамалар тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізуге және аймақтың экологиялық және экономикалық тұрақтылығын арттыруға бағытталған.

Осылайша, Дулати университеті елдің жетекші көпсалалы университеті мәртебесін сақтап қана қоймайды, сонымен қатар аймақтағы тұрақты өзгерістердің катализаторы ретінде әрекет етеді. Тұрақты даму оның стратегиясының құрамдас бөлігіне айналды, ол білім беру процесін трансформациялауда, ғылыми зерттеулерде, инфрақұрылымдық және серіктестік жобаларында көрініс тапты. Университет болашақта экологиялық және әлеуметтік тұрақтылық мәселелерін тиімді шешуге қабілетті мамандардың жауапты ұрпағын дамытуда.

2. ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚ

Университетте экологиялық тұрақтылық инфрақұрылымды, күнделікті іс-шараларды, білім беруді және ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын қамтитын тоғысқан стратегия ретінде жүзеге асырылады. Бұл стратегияның орталық бөлігі энергия тиімді шешімдерді енгізу, қалдықтарды басқарудың экологиялық таза тәжірибесі, су және энергетика ресурстарын ұтымды пайдалану және студенттер, оқытушылар мен әкімшілік қызметкерлер арасында тұрақты ой-сананы дамыту болып табылады.

Біз қоршаған ортаның жай-күйі үшін қоғам мен болашақ ұрпақ алдындағы жауапкершілігімізді мойындаймыз, әсіресе аймақтың климаттық қиыншылықтарға, соның ішінде құрғақшылыққа, шанды дауылдарға және жер асты суларының деңгейінің төмендеуіне ұшырайтын географиялық орналасуын ескере отырып. Университет аймақтағы және бүкіл елдегі білім беру мекемелері үшін экологиялық сананың және тұрақты инфрақұрылымның үлгісі болуды мақсат етеді.

2024 жылы биология кафедрасы Тұрақты даму комитетімен бірлесіп, барлық 10 оқу және әкімшілік ғимараттарында электр қуатын, суды, қағазды және қалдықтарды тұтынуды талдауды қамтитын ресурстарды тұтынудың кешенді аудитін жүргізді. Аудит нәтижелері бойынша келесі іс-шаралар жүзеге асырылды:

- **Энергияны үнемдейтін жарықтандыруға көшу** : 500-ден астам шамдар жарықдиодты шамдарға ауыстырылды, бірқатар бөлмелерде қозғалыс сенсорлары және автоматты жарық қосқыштары орнатылды, бұл оқу ғимараттарында электр энергиясын тұтынуды 12%-ға азайтты.
- **Қағаз құжат айналымын оңтайландыру** : есептілікті цифрландыру, электронды қолтаңбаны пайдалану және ішкі қосымшаларды автоматтандыру қағазды пайдалануды 40%-ға қысқартты, бұл жылына 70-тен астам ағашты үнемдеуге тең.
- **Қалдықтарды бөлек жинау** : әкімшілік ғимараттардың барлық қабаттарында қағаз, пластик, батареялар және органикалық қалдықтарға арналған эко жәшіктер орнатылды. Студенттер арасында сұрыптауды насихаттау мақсатында оқыту семинарлары мен волонтерлік іс-шаралар өткізілді.

Кампустың биоәртүрлілігіне ерекше назар аударылады, өйткені тірі табиғат көрнекі ортаны байытып қана қоймайды, сонымен қатар қалалық жағдайда тұрақты микроортаны құруға ықпал етеді. «Қоғамдық бақтар» жобасы мыналарды қамтиды:

- құрғақ климатқа төзімді арша, қызылша және ит ағашынан **қоршаулар** отырғызылды;
- **жергілікті шөптесін көпжылдықтары бар гүлзарлар** жабдықталған : эхинацея, шалфей, мыңжапырақ, олар жиі суаруды қажет етпейді және тозандандырғыштар үшін тамақ көзі ретінде қызмет етеді;

- ландшафттық қондырғылар, оның ішінде кампустың орталық бөлігінде рокер және тік жасыл қабырғалар жасалды;
- Студенттер өсімдіктерді жобалауға және күтуге тартылды, бұл экологиялық және биологиялық пәндердің практикалық бағытын күшейтті.

Сонымен қатар, суды тұрақты пайдалану бойынша пилоттық шешімдер енгізілуде:

- бөлімдегі тәжірибе алаңында тамшылатып суару жүйесі енгізілді;
- кейіннен суару мақсатында пайдалану үшін ғимараттардың төбесіндегі жаңбыр суын жинау және сүзу жобасы әзірленді;
- Жуынатын бөлмелердегі шүмектерге және қосарланған резервуарларға аэрациялық саптамалар орнатылды, бұл суды тұтынуды 18%-ға азайтты.

Экологиялық сананы дамыту үшін жыл сайын «Эко-апталық» өткізіледі, оның барысында лекциялар, фильмдер көрсетілімі, шығармашылық байқаулар және ағаш отырғызу ұйымдастырылады. 2024 жылы бұл іс-шараларға 300-ден астам студенттер, сондай-ақ шақырылған қонақтар – табиғи саябақтардың қызметкерлері, экологтар және тұрақты құрылыс саласындағы сарапшылар қатысты.

Осылайша, университеттегі экологиялық тұрақтылық жеке жоба ретінде емес, университет мәдениетінің жүйелі бөлігі ретінде қабылданады, ол үнемі талдауды, жаңашылдықты және білім беру үдерісіне барлық қатысушыларды тартуды талап етеді.

3. ӘЛЕУМЕТТІК ТҰРАҚТЫЛЫҚ

Әлеуметтік тұрақтылық Тараз университетінің ҰАО институционалдық миссиясының негізгі тасы болып табылады. М.Х. Дулати атындағы Тараз университеттің стратегиясында академиялық қауымдастықтың әрбір мүшесінің теңдігіне, қолжетімділігіне, инклюзиясына және әл-ауқатына тұрақты түрде баса назар аударылады. Университет тек білім беру және ғылыми орталық ретінде ғана емес, сонымен қатар өңірдің тұрақты дамуына, әсіресе, білім алу мүмкіндіктерін кеңейту, жастар мен әлеуметтік қорғалмаған топтарға қолдау көрсету тұрғысынан әсер ететін әлеуметтік институт ретінде де әрекет етеді.

2024 жылы университет әлеуметтік тұрақтылықты дамытуға бағытталған нақты шаралар мен бағдарламаларды әзірлеп, жүзеге асырды:

ӘЛЕУМЕТТІК ОСАЛ ТОПТАРДЫҢ СТУДЕНТТЕРІН ҚОЛДАУ БАҒДАРЛАМАСЫ:

- Жыл сайын әлеуметтік осал санатқа жатқызылған 400-ден астам студентке (жетім балалар, аз қамтылған отбасылардан шыққан студенттер, мүгедектер) университет пен қамқоршылық кеңесі тарапынан біржолғы материалдық көмек көрсетіледі.
- Оқу материалдарына, кітапхана ресурстарына және корпоративтік Moodle жүйесіне тегін қол жеткізу қамтамасыз етілген.
- Психологиялық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін эмоционалды реттеу, академиялық ортаға бейімделу және кәсіптік бағдар беру бойынша бірқатар тренингтер өткізіледі.

Инклюзивті білім беру ортасы:

- Кампуста тактильді жолдар, Брайль жазулары, пандустар және қол жетімді дәретханалар бар.
- Көру қабілеті бұзылған студенттерге дәріс материалдары мен презентациялардың дауысы беріледі.
- Негізгі пәндер бойынша субтитрлері және сурдоаудармасы бар онлайн курстар ашылды.
- 2024 жылы «Инклюзивті Қазақстан» ҰЕҰ-мен бірлесіп ұйымдастырылған инклюзивті білім беру бойынша 12 оқытушы аттестациядан өтті.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ БАҒДАРЛАМАСЫ:

- Екі психо-эмоционалды релаксация кабинеті ашылды, олар жұмсақ аймақтармен, сенсорлық технологиямен және аудиотерапиямен жабдықталған.

- Психологтар штаты бас корпуста тұрақты жұмыс істейтін бес маманға дейін ұлғайтылды.
- Студенттер мен қызметкерлер үшін стрессті басқару, күйіп қалудың алдын алу және уақытты басқару бойынша топтық тренингтер мен шеберлік сабақтары тұрақты түрде өткізіліп тұрады.

ГЕНДЕР ТЕНДІГІ:

- Университетте тең мүмкіндіктер бойынша жұмыс тобы жұмыс істейді, оның құрамына профессорлық-оқытушылар құрамы, әкімшілік және студенттік қоғамдастық өкілдері кіреді.
- Ішкі гендерлік аудит жүргізілді: студенттер арасында ерлер мен әйелдердің арақатынасы 48%-дан 52%-ға дейін, ал педагогикалық ұжым арасында сәйкесінше 43%-дан 57%-ға дейін екені анықталды.
- Қазақстан мен Польша сарапшыларының қатысуымен «Ғылымдағы әйелдердің көшбасшылығы» және «Білім беру ортасындағы гендерлік әділеттілік» тақырыптарында семинарлар мен тәлімгерлік кездесулер өткізілді (серіктес – Люблин технологиялық университеті).

ВОЛОНТЕРЛІК ЖӘНЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ БАСТАМАЛАРЫН ДАМУ:

- «Жастар» қозғалысы аясында 150-ден астам оқушы балалар үйінің тәрбиеленушілеріне, қарттарға көмек көрсету жобаларына, қала аумағын тазарту, ағаш отырғызу бойынша экологиялық акцияларға қатысты.
- Университетте әлеуметтік және волонтерлік жобаларға қатысу үшін кредиттер жүйесі енгізілген, сонымен қатар түлектердің мінездемелері мен ұсыныстарында волонтерлік тәжірибе енгізілген.
- 2024 жылы жергілікті ҰЕҰ-мен бірлесіп волонтерлерге «Медиация және жанжалмен жұмыс», «Дағдарыс жағдайындағы психологиялық қолдау» тақырыптарында тренингтер өткізілді.

ҚОҒАМДЫҚ ДИАЛОГ:

- Университет ауыл мектептерінің түлектерін кәсіптік бағдарлау және ерте бейімдеу мақсатында Тараз қаласы әкімдігімен, аудандық білім және еңбек бөлімдерімен, жұмыспен қамту орталықтарымен белсенді ынтымақтастықта.
- «Жамбыл облысының мектептеріндегі тәлімгерлік» жобасы жүзеге асырылуда, оның аясында 100-ден астам оқытушылар мен магистранттар бітірушілерге жетекшілік етеді.
- Университетте мектеп оқушылары мен олардың ата-аналарына арналған ашық дәрістер, кәсіптік жәрмеңкелер, ашық есік күндері үнемі өткізіліп тұрады.

Осылайша, Дулати университеті теңсіздік, инклюзия және әл-ауқат мәселелерін шешуге жүйелік көзқарасты жүзеге асыра отырып, әлеуметтік тұрақтылықты өз миссиясының құрамдас бөлігі ретінде қабылдайды. Бұл университетті жай ғана білім алатын орын емес, әділ мүмкіндіктер, әлеуметтік қолдау және белсенді азаматтық қатысу кеңістігі етеді.

4. ТҰРАҚТЫ ДАМУ ҮШІН БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ

Дулати университетінің білім беру қызметі 21-ғасырдың жаһандық сын-қатерлеріне, соның ішінде климаттың өзгеруі, қоршаған ортаның деградациясы, өсіп келе жатқан әлеуметтік теңсіздік, цифрландыру және еңбек нарығының трансформациясын шешу үшін қайта қарастырылуда. Университет тұрақты даму, пәнаралық, инклюзивтілік және тәжірибеге бағытталған көзқарас құндылықтарына негізделген білім беру моделін енгізуде.

2024 жылы тұрақты даму оқу жоспарларына, оқу-әдістемелік кешендерге, студенттердің ғылыми-зерттеу және жобалық қызметіне жүйелі түрде біріктірілді. Студенттер білімді тұтынушы ғана емес, қоғамды өзгерту үдерісінің белсенді қатысушылары болатын академиялық ойлаудың жаңа мәдениеті қалыптасуда.

ТҰРАҚТЫ ДАМУ САЛАСЫНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІ ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ:

1. БҰҰ Тұрақты даму мақсаттарын (ТДМ) білім беру бағдарламаларына интеграциялау:

2024 жылы «Экология», «География», «Мемлекеттік және жергілікті басқару», «Тамақтану технологиясы», «Құрылыс», «Химиялық технология», «Педагогика», «Биология» бағыттары бойынша 8 білім беру бағдарламасы (бакалавриат, магистратура, докторантура) жаңартылды.

– Оқу бағдарламасына келесі пәндер кіреді:

- ✓ «Тұрақты даму: жаһандық сын-қатерлер»
- ✓ «Экологиялық этика және биоэтика»
- ✓ «Климатология және бейімделу»
- ✓ «Экотехнологиялар және жаңартылатын энергия»
- ✓ «Қала тұрақтылығы және жасыл сәулет»

– Әдістемелік құралдар мен семинарлар SDG Compass, сондай-ақ ЮНЕСКО-ның тұрақты даму үшін білім беру моделін (ESD 2030) ескере отырып әзірленген.

2. Тұрақты даму саласындағы ғылыми-зерттеу қызметі:

2024 ж. Қазақстан Республикасы Жоғары білім министрлігі, ҚАЗБСҚА және «Central Asia Climate Initiative» халықаралық қорының қолдауымен 3 ғылыми жоба жүзеге асырылды:

- «Жамбыл облысының ауыл тұрғындарының климаттық тәуекелдері мен осалдығын бағалау»
- «Органикалық ауыл шаруашылығында зиянкестермен биологиялық күресу үшін табиғи энтомофагтарды қолдану»
- «Азық-түлік қауіпсіздігі және ауыл шаруашылығы өндірісінің климаттың өзгеруіне бейімделуі»
- Жобаларға 20 студент зерттеуші тартылды, Scopus деректер базасында 7 мақала жарияланды, 3 кандидаттық диссертация қорғалды, 2 патентке өтінім берілді.

2024 жылы Дулати университеті Еуропалық комиссия қаржыландыратын «Жасыл дағдылар Орталық Азия» аймақтық бағдарламасына қатысуға өтініш берді.

3. Пәнаралық студенттік жобалар және қолданбалы жағдайлар:

Университет әртүрлі факультеттердің студенттері мен оқытушыларын, сондай-ақ сыртқы серіктестерді біріктіретін тәжірибеге бағытталған жобаларды жүзеге асырады:

- «Жасыл қалашық жастар көзімен» жобасы тұрақты кампус аймағының моделін әзірлеуді, энергия мониторингін, абаттандыруды, күн батареяларын орнатуды және энергия ресурстарын есепке алуды цифрландыруды қамтиды. 2024 жылы жоба «Қазатомөнеркәсіп» АҚ-нан (4,2 млн теңге) қаржы алды.
- «Smart Tagaz» қалалық экоквесті – студенттер қаланың «жасыл аймақтарының» интерактивті карталарын жасады, экотуризм, қалдықтарды бөлек жинау, жаңбыр суын жинау жүйелері бойынша шешімдерді ұсынды.
- «Үлгідегі экокалашық» - сәулет және құрылыс бөлімдерінің студенттері Астанада өткен көрмеде ұсынылған көміртегі шығарындылары нөлдік тұрақты ауданның 3D үлгісін құрастырды.

4. Студенттердің бастамалары мен академиялық ұтқырлығын дамыту:

Университетте 10-нан астам студенттік ғылыми үйірмелер мен зертханалар бар, соның ішінде:

- «Экожастар зертханасы»
- «SDG Talks Club»
- «GreenTech»

Студенттер ай сайын SDG пікірталастарын, эко-фильмдер көрсетілімдерін, Қайта өңделген көрмелерден жасалған көрмелерді және тұрақты шешімдер хакатондарын ұйымдастырады.

Үздік жобалар іске асыру үшін іскер серіктестерден грант алады: 2024–2025 жж. 8 бастама қаржыландырылды, оның ішінде пластикалық бөтелкелерді тротуар тақталарына қайта өңдеу бойынша стартап.

2024 жылы тұрақты даму тақырыбы бойынша академиялық ұтқырлыққа 12 студент қатысты (Португалия, Түркия, Ресей және Оңтүстік Корея университеттерінде).

5. Практикалық әсері және ұзақ мерзімді әсері:

- 2024–2025 оқу жылдары 800-ден астам студент SDG және тұрақты дамуға қатысты курстар мен модульдерді аяқтады.
- Дулати университетінің 3 жобасы Қазақстан Республикасындағы жоғары оқу орындарының тұрақты дамуының озық тәжірибелерінің ұлттық тізілімінде ұсынылған.
- Университет қалдықтарды бөлек жинау, құжат айналымын қысқарту және энергияны үнемдейтін технологиялар сияқты экологиялық кампус стандарттарын енгізе отырып, Қазақстандық жасыл университеттер желісіне қатысады.
- Университетте Тұрақты даму бойынша Педагогикалық шеберлік орталығы әзірленуде, оның іске қосылуы 2026 жылы жоспарланған.

Осылайша, Дулати университетінің білім беру қызметі тек білім беру процесі ғана емес, тұрақты өзгерістер құралына айналады. Студенттер болашаққа, экологиялық жауапкершілікке, әлеуметтік әділеттілікке және инновацияға бағытталған ойлаудың жаңа моделінің шешімдерінің белсенді бірлескен жасаушылары және тасымалдаушылары болады.

5. БАСҚАРУ

Сенімді, ашық және тұрақты менеджмент бүкіл орнықты даму стратегиясын тиімді жүзеге асырудың негізі және ішкі және сыртқы мүдделі тараптар арасында сенімді қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады. Дулати университеті есеп берушілік, ашықтық, инклюзивтілік және үздіксіз жетілдіру принциптеріне негізделген көп деңгейлі басқару жүйесін құруда. Бұл жүйе стратегиялық жоспарлауды, жедел іске асыруды, мониторингті, нәтижелерді талдауды және студенттердің, оқытушылардың, серіктестер мен қоғамдастықтың кері байланысын қамтиды.

Тұрақтылықты басқару жүйесінің негізгі компоненттері:

1. **Тұрақты даму комитеті.** 2024 жылы тұрақты негізде Тұрақты даму комитеті құрылды, оның құрамына:
 - факультет,
 - Академиялық департамент,
 - студенттер кеңесі,
 - ғылым, халықаралық қатынастар, IT және ресурстар бөлімдері.
 Комитет жүзеге асырады:
 - факультеттер мен орталықтар деңгейінде ESG жобаларының іске асырылуын қадағалау,
 - тәуекелдер мен осалдықтарды бағалау, соның ішінде климаттық және әлеуметтік,
 - ішкі тұрақтылық стандарттарын, мінез-құлық және этика кодекстерін әзірлеу,
 - «Тұрақты дамудың маңызды сәттері: жаһандық есеп» баяндамасының жыл сайынғы тұсаукесері.

2024 жылы комитет әрбір факультет үшін SDG бастамаларын мониторингілеуге арналған электронды платформаны іске қосу туралы бастама көтерді.

2. Жыл сайынғы ESG аудиті. 2023 жылдан бастап университет үш бағытты қамтитын ішкі ESG аудитін жүргізеді :

- Қоршаған орта (E) – CO₂ шығарындылары, энергия тиімділігі, суды тұтыну, қалдықтарды қайта өңдеу;
 - Әлеуметтік (S) – инклюзивтілік, студенттер мен қызметкерлердің әл-ауқаты, гендерлік теңгерім;
 - Басқару (G) – процестердің ашықтығы, мүдделі тараптардың қатысуы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар.
- ESG аудитінің нәтижелері:
- сатып алу саясатын, білім беру бағдарламаларын және кампус инфрақұрылымын түзету үшін негіз қалыптастырды;
 - ESG көрсеткіштерін факультеттер мен кафедралардың KPI-ларына біріктіру үшін қолданылады;
 - 2024 жылы университеттің ресми сайтында жарияланатын қаржылық емес тұрақтылық туралы жылдық есепке енгізілген.

3. Тұрақты сатып алу және жасыл кеңсе саясаты:

2024 жылы Тұрақты сатып алу туралы ереже әзірленді және бекітілді , ол мыналарды көздейді:

- ESG критерийлеріне сәйкес келетін жеткізушілерге басымдық,
- FSC, Ecolabel, Energy Star сертификаты бар тауарларды сатып алу ,
- кампус асханалары мен буфеттерде бір рет қолданылатын пластикалық ыдыс-аяқтан кезең-кезеңімен бас тарту .
- Университет жергілікті қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеушілермен келісім-шартқа отырып, 6 оқу корпусы мен 3 жатақханада қалдықтарды бөлек жинауға арналған контейнерлер енгізді.
- Электрондық мұрағаттарға, есеп беру және жұмыс процестеріне көшу есебінен қағаз құжат айналымы 60%-ға қысқарды .

4. Цифрландыру және деректерге негізделген басқару:

2023 жылдан бастап Smart Dulat кампус жобасы келесілерді қамтитын болады:

- ресурстарды тұтынуды электронды бақылау (электр энергиясы, су, жылу) ,
- жүйесі және университетті дамыту мәселелері бойынша студенттер мен қызметкерлер арасында сауалнама жүргізу;
- Power BI жүйесіндегі ESG негізгі көрсеткіштерін бақылауға арналған бақылау тақталары ,
- студенттердің қатысуын талдау үшін EdTech және Moodle платформаларымен интеграция .
- ішкі және сыртқы студенттердің қанағаттану сауалнамасын, әл-ауқат, кәсіби даму және кемсітушілік бойынша анонимді сауалнаманы үйлестіру үшін Сапа мониторингі және бағалау орталығы құрылды .

5. Сенімді және тұрақты басқару үшін қосымша элементтер:

- Академиялық адалдық пен Тұрақты даму этикасының кодексі кемсітушілікке қарсы, ресурстарды жауапты тұтыну, плагиатқа жол бермеу және цифрлық ортадағы этикалық мінез-құлық туралы ережелерді қамтиды.
- ішкі тәлімгерлік және жұмсақ дағдыларды басқару жүйесі енгізілді , бұл тұрақты даму саласындағы басқару мәдениеті мен құзыреттерін жетілдіреді.
- Тұрақты бастамаларға үлес қосқаны үшін ынталандыру және марапаттау жүйесі енгізілуде : үздік факультеттер мен жобалар жыл сайын келесі номинациялар бойынша марапатталады: «Жылдың ESG серпіні», «Жасыл кеңсе», «Инклюзивті көзқарас».

Осылайша, Дулати университеті стратегиялық декларацияларға ғана емес, сонымен қатар нақты анықталған тетіктерге, ашық рәсімдерге және барлық мүдделі тараптардың белсенді қатысуына негізделген тұрақтылықтың институционалдық мәдениетін құруда. Бұл университетке жай ғана академиялық мекеме емес, аймақтағы тұрақты өзгерістердің көшбасшысы, жауапты және көреген басқарудың үлгісі болуға мүмкіндік береді.

6. НӘСІМДІЛІКТІҢ НЕГІЗГІ КӨРСЕТКІШТЕРІ (KPI)

KPI бізге университеттің тұрақты даму жолындағы ілгерілеуін сандық бақылауға және қажет болған жағдайда стратегияны түзетуге мүмкіндік береді. Көрсеткіштер халықаралық ұсынымдар (БҰҰ SDG, GRI, UI GreenMetric) негізінде қалыптастырылады.

Көрсеткіш	2024 жылға арналған мән
Жасыл аймақтар	5
Энергияны тұтынуды азайту	-10%
SDG бойынша ғылыми жарияланымдар	4
Студенттер SDG қағидалары бойынша оқытылды	235
Қайта өңделген қағаз және пластик	2 тонна
Волонтерлік әрекеттер	12
Гендерлік тепе-теңдік (мұғалімдер)	60% әйелдер
Жаңа инклюзивті нысандар саны	8

7. НЕГІЗГІ ЖОБАЛАР МЕН ЖАҒДАЙЛАР

Тараз университетіндегі тұрақты даму жобалары практикалық сипатқа ие және климаттан агробиоқауіпсіздікке дейінгі мәселелердің кең ауқымын қамтиды.

Жоба: Қоғамдық бақтар Мақсаты: Жасыл кампус құру және студенттерді көгалдандыруға және өсімдіктерді күтуге тарту. Жоба аясында жергілікті өсімдіктермен жеміс ағаштары мен гүлзарлар отырғызылып, орындықтар орнатылып, эколекциялар мен шеберлік сабақтары өткізілді.

Жоба: Малшылардың хабардарлығы мен осалдығына LVI талдауы Нәтижелер климаттық тәуекелдерден сақтандыру, экотуризмді дамыту және ауылдық жерлерде қаржылық сауаттылық бойынша ұсыныстарға негіз болды.

Жоба: Өсімдіктерді биологиялық қорғау Университеттің оқу шаруашылықтарында IPM әдістерін (зиянкестермен кешенді күрес) енгізу. Энтомопатогенді саңырауқұлақтар, ауыспалы егіс, биологиялық инсектицидтер қолданылады.

8. КЕЛЕСІ ЖЫЛҒА ЖОСПАРЛАР

- Жасыл қалашық 2025–2030 бағдарламасын дамыту
- Әкімшілік ғимараттарға күн батареяларын енгізу
- Ауыл шаруашылығын тұрақты дамыту орталығының ашылуы
- Барлық студенттер үшін «Тұрақты даму негіздері» онлайн курсы енгізу.
- GRI стандарты бойынша бірінші есепті дайындау және жариялау.